

De Christengemeenschap in Nederland 90 jaar

Op 7 februari 1926 werd de eerste mensenwijdingsdienst in Nederland gehouden door Friedrich Rittelmeyer in de studeerkamer van Gerrit Gerretsen in Den Haag. De eerste openbare diensten werden gehouden op Palmzondag 1926, in Den Haag door Emil Bock en in Amsterdam door Heinrich Ogilvie. De eerste mensenwijdingsdienst in de Nederlandse taal werd gehouden op Johannesdag 24 juni 1926 door Heinrich Ogilvie in Amsterdam. En de eerste Nederlandse gemeente werd gesticht op 13 november 1926 in Den Haag. Zo begon hier de beweging tot religieuze vernieuwing en daarmee werd ook in ons land een vernieuwd priesterschap geboren. Over de vernieuwing van het priesterschap schreef Rudolf Frieling in 1927 in het tijdschrift 'Die Christengemeinschaft' het artikel dat u hieronder vertaald aantreft.

Algemeen en bijzonder priesterschap

door Rudolf Frieling (1901 - 1986), een van de 45 stichters van de Christengemeenschap en van 1960 tot 1986 aartsbewindsdrager (vertaling: Marianne de Nooij)

Het was een van de grote verworvenheden van de Reformatie dat het 'algemene' priesterschap van de gelovigen weer betekenis kreeg. Deze oerchristelijke waarheid was uit beeld geraakt door het 'bijzondere' priesterschap van de Rooms-katholieke Kerk. Wie geen priester, monnik of non was, droeg het stempel van de minderwaardige leek. De arrogantie van de clerus verstikte in het bewustzijn van de gelovigen het algemene priesterschap. De Reformatie bracht de omslag. Zij stelde de rechtstreekse toegang tot God voor eenieder zeker en verkondigde de blijde boodschap dat God werd gediend in ieder eerlijk beroep, ook in het niet geestelijke beroep; het dienstmeisje dient op haar plek God minstens evenveel als de non.

Met de ontdekking van deze fundamentele inzichten ging het 'bijzondere' priesterschap in de Reformatie echter verloren; de sacramentele stroom droogde op. Omdat men het bijzondere priesterschap alleen kende van een hoogmoedige en in verval geraakte clerus, meende men dat dit onlosmakelijk verbonden was met dit 'papendom'. En zo werd het kind met het badwater weggegooid. Dit was een tragische noodzakelijkheid.

De Christengemeenschap kent opnieuw een



Rudolf Frieling in 1929

bijzonder of speciaal priesterschap. Het is geen wonder dat zij daarop vanuit protestantse hoek wordt aangevallen. Want daar kan men zich een bijzonder priesterschap niet anders voorstellen, dan dat het de gewone christenen degradeert tot minderwaardige leken en dat daarmee het algemene priesterschap van iedere gelovige weer wordt opgeheven. De Christengemeenschap kan echter laten zien, dat zij met het bijzondere priesterschap een totaal ander begrip verbindt, zodat het algemene priesterschap niet alleen niet wordt vernietigd, maar juist bevorderd.

Priester zijn is: mens zijn

Priester zijn betekent: bemiddelaar zijn tussen hemel en aarde. Wie alleen in het aardse werkt, zonder de geest in zijn werk te betrekken, is geen priester. Wie alleen een hoge geestelijke ontwikkeling nastreeft, zonder zich te verbinden met de aardse realiteit, is het evenmin. Wie vervalt tot deze eenzijdigheden is in de ware zin van het woord ook geen mens. Als actieve bemiddelaar tussen beide werelden in staan, dat is juist het wezen van het mens zijn.

Onder het mensenrijk zijn de rijken van de zichtbare schepping: steen, plant en dier. Boven de mens zijn de onzichtbare werelden van de hemelse hiërarchieën: van engelen (Angelen) opstijgend naar de Cherubijnen en Serafijnen. Zonder de mens zou het dier het hoogste wezen zijn in de zichtbare schepping en de engel het onderste wezen in de onzichtbare schepping; daartussen zou een afgrond gapen.

Het dier kan de aarde niet met geest doordringen, het brengt de aarde slechts zijn onverloste driften. Een engel is wel een geestelijk wezen, maar heeft geen aardse handen. Tussen die beide werelden in staat de mens, zichtbaar en onzichtbaar tegelijk, met zijn ziel als brug tussen lichaam en geest. Wie slechts het hoogste dier wil zijn en de geest ontkent, is geen mens. Wie alleen engel wil zijn en de aarde met al haar nood vergeet, is geen mens. Mens zijn is: het dier in de eigen ziel verlossen

door de engel en de engel aardse handen geven. Zo wordt over de afgrond heen de brug geslagen die de zichtbare schepping scheidt van de onzichtbare. Het Latijnse woord voor priester is *pontifex*, dat betekent: bruggenbouwer. Werkelijk mens zijn betekent dus: priester zijn. Menselijke waardigheid is priesterlijke waardigheid.

Wijding van de mens

Door de zondeval werd het mens zijn een onzekere zaak. De mens werd een afbreker van de aarde. Vanuit de twee werelden die hij in zich te verenigen had, werd hij zelf in tweeën uit elkaar getrokken. Sindsdien beweegt hij zich heen en weer tussen liefdeloze koude geestelijkheid en verslavend zingenot.

In Christus verscheen het ware, door God bedoelde beeld van de mens in al zijn reinheid op aarde. Zie de mens. Zie de priester. Hij verlost het lichaam en de aarde door de geest, hij leidde de geest vol liefde de aardse diepten in. Als de Herrezen geeft hij het aardse leven zin. Hij draagt het glorierijke opstandingslichaam en is de Heer van de hemelkrachten op aarde.

Door hem kunnen wij mensen worden, priester worden; niet door eigen toedoen, maar door Christus in ons. Door Christus als priester in je op te nemen, ervaar je de wijding van de mens: mensenwijding. Het is duidelijk dat dit een lange ontwikkelingsweg is, dat we slechts geleidelijk aan tot mens, christen, priester worden. Het algemene priesterschap van de gelovigen is iets dat in wording is. Hier geldt de wijsheid van het Johannesevangelie: 'het zal zijn en is nu al'.

Het woord 'priester' kan in zijn ware betekenis slechts op Christus slaan. Het woord 'menspriester' heeft voor de gelovigen een apocalyptische betekenis. Priesters zijn we pas echt in het hemelse Jeruzalem, maar dit priesterschap waait als iets dat in wording is het heden binnen. Dat geldt voor alle gelovigen, voor allen die 'de heilbrengende macht van de Christus ervaren'.

Wat kan, vanuit dit gezichtspunt, het bijzon-

dere 'speciale' priesterschap van de wijdingsdrager aan het altaar betekenen? Het is een stuk Apocalyps, een stuk toekomst dat het heden binnen waait en steeds nieuwe impulsen geeft om naar de toekomst te streven. Het handelen van de priester aan het altaar openbaart als een oerbeeld de doorchristelijke mens van de toekomst.

Dat gebeurt niet vanuit de eigen kracht van de wijdingsdrager, voor wie het priesterschap evenzeer iets toekomstigs is als voor de gemeente. Het gebeurt dankzij het genadegeschenk van de priesterwijding. Ook de inzet-



'Johannes op Patmos', Hans Memling (1479).
Memlingmuseum St. Janshospitaal Brugge

ting van een christelijke wijdingsdienst vanuit de hogere wereld is een genadegeschenk, net zoals de openbaring van de Apocalyps aan Johannes dat was. Zowel de wijdingsdienst als de Apocalyps dragen het toekomstige het heden binnen. Een wijdingsdrager heerst niet; hij dient het wordende priesterschap van alle christenen, wanneer hij hun dat doel voor ogen houdt. Je kunt deze dienst in vrijheid aannemen, zoals je in vrijheid de Openbaring van Johannes kunt lezen of niet.

De spanning tussen heilig en profaan

De Reformatie zag dit apocalyptische karakter van de altaardienst niet in. Zij meent dat het algemene priesterschap gered is, wanneer iedere christen in principe diensten kan voltrekken. Daarmee wordt echter de eigenlijke vraag over het hoofd gezien. Het protestantisme heeft het idee van het algemene priesterschap niet diep genoeg begrepen, zodat het priesterbegrip zo goed als verloren ging. Doordat het algemene priesterschap van de gelovigen niet in zijn dynamiek, in zijn wordingskarakter werd begrepen, maar beschouwd werd als iets wat reeds bereikt was en door de vervlakking die daarmee optrad, verscheen het gevaar van het 'algemene lekendom'. Want zo ging het er immers aan toe in de praktijk – voor zover het katholieke bewustzijn niet nog doorwerkte – dat men met enig genoegen zei: 'De dominee is ook niets beter dan wij.'

Je kunt bijvoorbeeld ook zeggen: waarom zou de zondag een bijzondere dag in de week moeten zijn? Zou voor een christen niet iedere dag even heilig moeten zijn? Het kan een ontspannings- en rustdag zijn, maar om op zondagochtend met 'heilige' gevoelens wakker te worden, dat zou je je toch moeten afwennen; want elke dag zou voor een christen een zondag moeten zijn. Dit is zonder twijfel consequent gedacht, maar het gevolg van dit 'algemene zondagschap' zal zonder meer de profane grijsheid van alle dagen zijn. Zolang we nog niet in het hemelse Jeruzalem zijn, hebben we de spanning tussen heilig en

profaan nodig, de spanning tussen de naar ons toe bewegende toekomst en het nog ongelouterde heden. Anders ontbreekt de stimulans, de dynamiek, en verzinkt alles in trage willoosheid. De logische redenering alleen krijgt het echt niet voor elkaar, als hij van het leven vervreemd is geraakt. De theoretici zijn altijd al een ongeluk voor de mensheid geweest. De theoretici van de vrijheid voerden uiteindelijk de guillotine in, de theoretici van het algemene priesterschap werkten toe naar een algemeen lekenschap.

Oerbeeld van alle beroepsuitoefening

Om misverstanden te voorkomen, wordt nog een keer benadrukt dat we het algemene priesterschap niet als utopie terzijde schuiven, in tegendeel. De Christengemeenschap gaat een praktische weg om dat ideaal steeds meer te verwerkelijken. Zulke idealen moet je niet dood debatteren, maar realiseren. Het op de goede manier hanteren van het bijzondere priesterschap en van de wijdingsdienst is een praktische hulp voor deze verwerkelijking.

Dat wordt nog duidelijker als we van hieruit de grote gedachte uit de Reformatie belichten van het wereldlijke beroep als godsdienst-oefening. De dienst aan het altaar in de Christengemeenschap drukt de andere beroepen niet omlaag als minderwaardige profaniteit van leken. Veeleer helpt het de wereldlijke beroepen om steeds priesterlijker te worden, in de zin van het algemene priesterschap van alle christenen.

De dienst aan het altaar schetst het oerbeeld van alle ware beroepsuitoefening met korte, karakteristieke streken in de vier hoofddelen van de mensenwijdingsdienst: evangelie, offer, verwandeling en communie.

Het beroep dat je uitoefent in de zin van het algemene priesterschap, is daadwerkelijk een 'beroep'. Je voelt je er vanuit Gods wil toe geroepen om op deze of gene wijze, op dit of dat gebied een bruggenbouwer te worden tussen hemel en aarde. Je onderneemt een bepaalde activiteit, omdat je de roep van boven hebt gehoord en weet, dat je door je

engel wordt geleid.

Je beantwoordt de roep met overgave, met de inzet van je krachten om je taak te vervullen. Zonder toewijding, zonder offer, zonder vroomheid kun je je beroep niet menswaardig uitoefenen.

Dan kan de brug worden geslagen, zodat in het zichtbare het onzichtbare binnenstroomt en er verwandeling optreedt. Het ware beroep verwandelt de aarde.

Door je ervan bewust te worden, dat je vanuit je eigen bescheiden positie meewerkt aan de verwandeling van de aarde, doordat de geest naar binnen straalt, neemt je bevrediging toe, schenkt het je vrede. Je beroep wordt meer en meer tot levensbrood en je begint iets te vermoeden van de waarheid in het woord van Christus: 'Mijn voedsel is, dat ik de wil doe van Hem die mij gezonden heeft en zijn werk voltooi' (Joh. 4:34).

In deze vier stappen: roep, overgave, verwandeling en bevrediging kun je het wezenlijke van het ware beroep, dat in de zin van het algemene priesterschap van alle christenen uitgeoefend wordt, kort en bondig samenvatten.

Worstelend realiseren

Zonder twijfel moeten vandaag de dag veel mensen werken op een manier die niet aan dit ideaal beantwoordt. Zulke mensen zullen het bovenstaande wellicht als een farce ervaren. Dat zijn we ons wel bewust en we zouden tegen hen willen zeggen: we denken niet te licht over de tragedie van jullie lot, maar daarom mogen we nog niet het ideaal van het echt menswaardige beroep vergeten. Juist omdat de huidige tijd daar zo ver van verwijderd is geraakt, hebben we de plicht om dit ideaal net zo lang de wereld binnen te roepen, totdat het zich kan gaan belichamen.

De vier ervaringen: roep, overgave, verwandeling en vrede zijn de vier delen van de mensenwijdingsdienst. Het *evangelie* klinkt als een roep vanuit het engelenrijk, we staan op en ontvangen onze roeping. De beelden van de hoog geheven kelk en de opstijgende wierook in het *offer* wekken onze overgave.

De *verwandeling* openbaart het geheim, hoe hemel en aarde samenwerken en aardse substantie tot woonplaats voor God wordt: brood en wijn worden tot lichaam en bloed van Christus. De *communie* voedt ons en schenkt de innerlijke bevrediging, bevrediging in diepste zin. De voorbereidende communiegebeden ademen reeds vrede. En de priester spreekt tot degene die het heilige maal ontvangt de woorden: 'De vrede zij met u.'

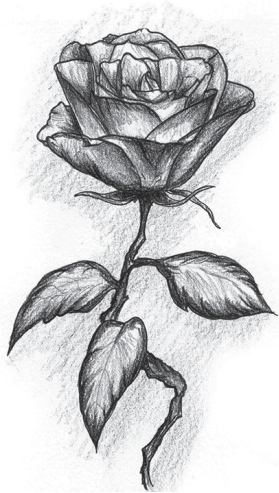
In het beleven van dit oerbeeld kan iedereen het ideaal en de streefkracht voor zijn eigen individuele beroep ontvangen. De dienst aan het altaar ontsteekt het streven naar het algemene priesterschap. Zou je het algemene priesterschap slechts zo willen zien dat iedereen de sacramenten mag voltrekken, dan zou het denken erover spoedig ten einde zijn; alsof je dit algemene priesterschap niet juist in je wereldlijke beroep, in je dagelijkse leven al worstelend zou moeten realiseren.

Wat de wijdingsdrager aan het altaar voltrekt, dat wil zich juist concreet ontvouwen in uiteenlopende levensomstandigheden, zoals het oerbeeld van de plant hier tot een roos en daar tot een lelie wordt.

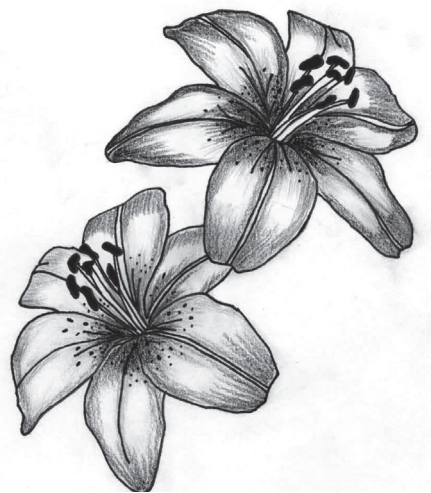
Dienend meewerken

Wanneer je het ideaal voor menselijke activiteit zou willen weergeven, kun je zien hoe hier de begrippen van de cultus bij betrokken kunnen worden. Zo zegt iemand bijvoorbeeld: de leraar voor de klas voelt zich 'als een priester aan het altaar'. Of: een geleerde zou 'een priester van de waarheid' zijn. Of: een bepaalde persoon heeft iets 'priesterlijks' in zijn wezen. Of: het ware denken is 'communie'. Daarom moet er een altaardienst zijn, zodat zulke idealen begrijpelijk zijn en mogelijk worden.

Het 'bijzondere' priesterschap, zoals de Christengemeenschap dit als een geschenk van boven beheert (zoals ook de Apocalyps zo'n geschenk is), is niet tegengesteld aan de verworvenheden van de Reformatie. Het behoedt deze verworvenheden juist voor vervlakking en voor het omslaan in hun tegendeel. Het verlost deze verworvenheden uit de Babylonische ballingschap van de theorie en werkt er dienend aan mee de grote idealen van de Reformatie te verwerkelijken.



Roos



Lelie